

TERVOLA

30

TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus
1982

Eeva-Liisa Nieminen

SISÄLTÖ

	Sivu
ARKISTOTIEDOT	1
JOHDANTO	1
KAIVAUSPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	2
KAIVAUSTEKNIikka	3
KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA	4
Maalajit	4
Kiveykset	5
Löydöt	6
ASUINKUOPPA II	7
Maalajit	7
Kiveykset	7
Löydöt	8
ASUINKUOPPA III	9
Maalajit	9
Kiveykset	9
Löydöt	10
YHTEENVETO	10
NEGATIIVILUETTELO	12
OTE PERUSKARTASTA 2542 12 TERVOLA, 1:20 000	14
YLEISKARTTA, 1:1000	15 A1
PINTAVAAITUSKARTTA, 1:100	16 A2
ISARITMIKARTTA, 1:100	17 A2
ISARITMIKARTTA, 1:100	18 A2
VERKKOPROJEKTIO, $x = 1:100$, $y = 45^\circ$	19 A2
VERKKOPROJEKTIO, ASUINKUOPAT II JA III, $x = 1:25$, $y = 45^\circ$	20 A1
KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA, 1. taso, 1:50	21 A1
KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA, 2. taso, 1:50	22 A1
KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA, 3. taso, 1:50	23 A2
KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA, 4. taso, 1:50	24 A2
RUUDUT 90/138, 98/104 ja 100/120, 5. taso, 1:50	25 A4
W-E -LINJAN 100 PROFIILI 128 - 134, 1:25	26 A3
ASUINKUOPAT II JA III, 1. taso, 1:50	27 A2
ASUINKUOPAT II JA III, 2. taso, 1:50	28 A2
ASUINKUOPAT II JA III, 3. taso, 1:50	29 A2

	Sivu
ASUINKUOPAN II KAAKKOISSEKTORIN PROFIILIT, 1:25	30 A3
ASUINKUOPAN II LUOTEISSEKTORIN PROFIILIT, 1:25	31 A3
ASUINKUOPAT II JA III, KIVEYKSET, 1. taso, 1:50	32 A3
ASUINKUOPAT II JA III, KIVEYKSET, 2. taso, 1:50	33 A3
ASUINKUOPAT II JA III, KIVEYKSET, 3. taso, 1:50	34 A3
ASUINKUOPAT II JA III, KIVEYKSET, 4. taso, 1:50	35 A3
KUVAT 1 - 2	36
KUVAT 3 - 6	37
KUVAT 7 - 8	38
KUVAT 9 - 10	39
KUVAT 11 - 13	40
KUVAT 14 - 17	41
KUVAT 18 - 21	42
KUVAT 22 - 24	43

TERVOLA

30

TÖRMÄVAARA

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 2.9. - 1.10.1982

Kunta: Tervola

Kylä: Varejoki

Tila: Kataja, RN:o 13:165

Maanomistaja: Väinö Korpela

95300 Tervola

Peruskartta 2542 12 TERVOLA

Koordinaatit: x = 37 57

y = 32 30

z = 60.63 - 62.90

Alueelta tulleet löydöt: KM 21599:1 - 758.

Aikaisemmat löydöt: KM 14024:1 - 5, 18238:1 - 8, 19008:1 - 1348.

Aikaisemmat tutkimukset: A. Erä-Esko inv. 1956, A. Sarvas tark. 1970, M. Lönnberg kaiv. 1972.

Diar. 18.10.1982

Kertomukseen kuuluu diapositiivit 6265 - 6287

JOHDANTO

Ensimmäinen löydös Törmävaaran laajalta kivikautiselta asuinpaikka-alueelta on v. 1946 löydetty liusketikari (KM 11703). Lisää esineitä löytyi 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa. A. Erä-Esko teki vuosina 1956 - 1962 inventointimatkoja Törmävaaralle ja totesi paikalla olevan laajan muinaismuistoalueen. A. Sarvas suoritti tarkastuksia Törmävaaralla vuosina 1970 ja 1971. Ensimmäinen kaivaus paikalla oli kesällä 1972, jolloin M. Lönnberg tutki myös Tervola 30 aluetta. Seuraava kaivaus Törmävaaralla oli v. 1979, jolloin L. Ruonavaara johti kaivauksia Varejoen koulun läheisyydessä. Hän johti myös seuraavan kesän koekaivausta vaaran pohjoisrinteellä.

Vuoden 1982 tutkimukseen myönsi työvoimaministeriö syksyn lisätyöohjelmasta 65 000 mk, ja syyskuussa kaivauksia jatkettiin sitten Tervola 30 :n alueella suuren hiekkakuopan koillisreunan tuntumassa. Paikalta tutkittiin yhteensä 247 m² suuruinen alue, mm. kaksi asuinuoppaa.

Piirtäjänä kaivauksella toimi FK Tapio Seger, joka myös otti valokuvat. Kaivajia oli kaikkiaan kymmenen.

Samalla tarkastettiin myös Tervola [49] :n ja [48] :n välinen alue ja metsäauraustuhot Tervola [49] :n alueella, ks. erilliset tarkastuskertomukset top. arkistossa.

KAIVAUSPAIKAN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Tervola [30] sijaitsee Törmävaaran pohjoisrinteen koillisnurkassa suuren hiekkakuopan koillisreunalla noin 7 km Tervolan kirkolta luoteeseen ja Varejoen koululta noin 300 m länsilounaaseen. Alue on hiekkakangasta, jolla kasvaa tiheä nuori männikkö. Asuinpaikka-alueen läntinen osa sijaitsee tasaisella terassilla, josta M. Lönnberg tutki v. 1972 pienemmän hiekkakuopan koillisreunalla 760 m² sekä terassin itäreunalla olevan asuinuopan osittain. Asuinpaikka-alue jatkuu itäänpäin loivassa rinteessä ja seuraavalla terassilla, jolla on kolme asuinuoppaa (I, II ja III). Asuinpaikkaa rajaa pohjoisessa ortodoksiselta kappelilta hiekkakuopille johtavan tien takana jyrkkä rinne, etelässä suuri hiekkakuoppa, lännessä pieni hiekkakuoppa ja idässä kappelilta tulevan tien ja ent. terveystalolta suurelle hiekkakuopalle tulevan tien yhdistävät tiet. Näiden teiden itäpuolella, alemmalla terassilla on lisää asuinuoppia, mutta ne ovat nuorempia kuin Tervola [30] :n asuinuopat (s. 14, 15).

KAIVAUSTEKNIikka

Kaivaus aloitettiin paaluttamalla peruslinja 102 Lönnbergin v. 1972 kaivaman Tervola 40 :n kaakkoisreunan suuntaisesti linjassa 80/400° hiekkakuopille johtavien teiden väliseen maastoon siten, että linja kulki pitkin asuinkuoppa II:n pohjoisreunaa. Sen jälkeen paalutettiin aluksi vain kaksi metriä leveä koeoja 100/100 - 140, jota laajennettiin kaivausalueen länsipäässä tasokaivaukseksi tarpeen vaatiessa suurelle hiekkakuopalle päin. Kaivausalueen itäpäässä paalutettiin asuinkuopat II ja III 2 x 2 m:n ruuduiksi (kuva 11, s. 40).

Kaivausvälineinä käytettiin lapioita ja lastoja: tutkittava alue kaivettiin 10 cm:n tasoina pelkoilla löytöjen loppumiseen asti eli yleensä 2 - 4 kerrosta, tämän jälkeen ruutujen pohjat tarkastettiin lapioin. Tasokartat piirrettiin mittakaavassa 1:50, profiilikartat 1:25. Asuinkuoppien alueelta otettiin pintavaaituslukemat metrin välein. Näiden lukemien avulla saatettiin asuinkuoppien pinnasta piirtää havainnollistava verkkoprojektio mittakaavassa 1:25 (s. 20). Samanlainen verkkoprojektio piirrettiin koko kaivausalueesta mittakaavassa 1:100 (s. 21). Mittaukset suoritettiin ruutujen etelänurkista ja koordinaatisto kasvoi pohjoiseen ja itään.

Korkeuserojen vuoksi jouduttiin kaivausalueen itä- ja länsipäälle valitsemaan omat kiintopisteet. Lännessä kiintopisteenä toimi kanto tien vieressä kaivausalueesta noin 1 m länteen sen lukema koneelta oli 107 ja absoluuttinen korkeus 64.33 m mpy. Toinen kiintopiste (KP 2) kaivausalueen itäpäässä oli myös kanto tien vieressä. Sen lukema koneelta oli 106 ja absoluuttinen korkeus 62.36 m mpy. (s. 15, yleiskartta). Kiintopisteiden korkeus laskettiin valtakunnallisesta korkeuskiintopisteestä, jonka korkeus on 42.37 m mpy. ja joka sijaitsee Varejoen kylässä entisen osuuskaupan kivijalassa noin 700 m kaivausalueesta pohjoiseen pisteessä $x = 38\ 25$, $y = 32\ 10$, peruskartalla 2542 12 TERVOLA (s. 14).

Asuinkuoppa II kaivettiin sektoreina, asuinkuoppa III yhtenä tasona pienuutensa vuoksi, mutta myös siksi, että asuinkuoppa II:n kaivausmenetelmä sektoreissa oli varsin mitäänsanomaton. Asuinkuoppien alueella piirrettiin normaalien tasokarttojen lisäksi sellaiset kartat, joihin merkittiin kaikki yli 3 cm läpimitaltaan olevat kivet kunkin tason koko syvyydeltä (s. 32-35). Tämä tehtiin, jotta saataisiin parempi käsitys liesikiveyksistä ja tulisijojen luonteesta. Koska kaivausalueen länsipäässä oli havaittu tulisijojen koostuvan hyvin pienistä palaneista kivistä. Näin ollen liesiä oli hyvin vaikea kaivaa ja dokumentoida.

KAIVAUSALUEEN LÄNSIOSA

Maalajit

Ensimmäisessä tasossa oli kauttaaltaan runsaasti huuhtoutunutta maata sekä ruskeaa hiekkaa. Palanutta hiekkaa oli laikkuina ruuturivistä 108 alkaen itäänpäin (s. 21). Toisessa tasossa esiintyi palomaan lisäksi likamaaläikkiä, mutta ruskea hiekka tai vaalea puhdas hiekka olivat vallitsevat (s. 22). Punamullan värjäämää hiekkaa oli kaksi laikkua ruuduissa 98/130 - 132. Kolmannessa tasossa punamullan värjäämän hiekan alue laajeni siten, että se peitti alleen noin puolet edellä mainituista ruuduista (s. 23), punamullan värjäämästä hiekasta löydettiin melko runsaasti punamultaa pieninä paakkuina.

Kolmannessa tasossa vallitsevin oli puhdas hiekka, jonka seassa monin paikoin oli kovaa ruostemaata.

Ruutujen 98 - 100/130 - 132 rajoilla tuli kolmannesta ja paikoin neljännestä tasosta puhtaan vaalean hiekan ja ruostemaan alta vielä punaiseksi värjäätynyttä palanutta maata sekä hiiltä (profiilikartta 100/128 - 134, s. 26).

Kiveykset

Ruuduissa 98 - 100/106 ja 98/106 ensimmäisessä tasossa oli runsaasti kahdessa vierekkäisessä neliömäisessä muodostelmassa pieniä palaneita kiviä. Likaantunutta tai palanutta maata kivien välissä ei ollut, sen sijaan palaneita luita löytyi erityisen runsaasti. Toisessa tasossa kivien määrä väheni huomattavasti muodostaen kapean luoteesta kaakkoon kulkevan nauhan, jonka kaakkoispäässä oli vielä hiukan laajemmalla alueella kiviä. Luita ja hiiltä löytyi melko runsaasti. Kolmannessa tasossa kiveykset muodostivat kaksi selvästi erillistä ryhmää. Kivien välissä oli nokista maata ja hiilenkappaleita. Ruudussa 98/104 kivien välissä oli lisäksi voimakkaasti punaiseksi palanutta maata. Neljännessä tasossa kivet ja nokimaa loppuivat ruudussa 100/104. Sen sijaan ruudussa 98/104 kiveys, palanut maa, hiili ja noki ulottuivat aina kuudenteen tasoon asti. Kolmannesta tasosta lähtien pohjaan saakka tästä kiveyksestä löytyi erittäin runsaasti kvartsi-iskoksia, -lastuja, jokunen kvartsiesine sekä -ydin ja joitakin liuskeiskoksia ja -esineenkatkelmia (s. 21-25).

Toinen tiuha palaneiden kivien muodostama alue paljastui ruudun 96/108 etelänurkasta. Tällöin päätettiin avata 1 x 1 ja 1 x 2 m:n suuruiset alueet ruutuihin 92 - 94/106 ja 92/108. Ruutuja ei avattu kokonaan siksi, että hiekkakuopan reunalla kulkeva tie ulottui jo osittain tänne, ja sen katsottiin tuhonneen kulttuurikerrosta altaan. Palaneet kivet olivat myös täällä pienikokoisia eikä niiden välissä ollut palanutta maata. Toisessa tasossa kiviä oli erityisen tiuhassa, kolmannessa tasossa kiviä oli enää ruudussa 94/108 puhtaassa vaaleassa hiekassa. Kivien välistä löydettiin kvartsia, palanen keramiikkaa sekä jokunen muru palanutta luuta (s. 21-23).

Ruudun etelänurkassa, osittain ruutujen 100/130 ja 98/132 puolella oli ensimmäisessä tasossa pyöreä kiveys, jonka halkaisija oli noin 70 cm. Tässä kiveyksessä oli erittäin runsaasti pieniä (ϕ 3 - 10 cm) palaneita kiviä. Suurempia kiviä (ϕ yli 10 cm) oli melko vähän kolmiomaisessa muodostelmassa (s.21,32).

Kiviä oli muualla harvakseltaan, eivätkä palaneet kivet toisaalla muodostaneet mitään selviä liesikiveyksiä.

Löydöt

Yleisin löytömaterialiaali kaivausalueen länsiosassa oli kvartsi, jota löytyi noin 17,5 kg. Tästä määrästä varmuudella tunnistettuja kvartsi-esineitä on 8,9 % eli 151 kpl. Kvartsiesineistä suurin osa on kaapimia. Kvartsin kokonaismäärästä 15,6 eli 28 kpl on ytimiä. Suurimmat kvartsi-keskittymät sijoittuvat ruutujen 100/106 - 110, 98/106 - 112, 96/108 - 112 ja 94/112 - 114 sekä 100 - 98/120 sekä 100 - 98/128 - 132 alueille.

Liusketta löydettiin miltei 7 kg. Liuske-esineitä tai esineen teelmiä on 14 kpl ja esineiden katkelmia 21 kpl. Huomattavimmat liuske-esiintymät keskittyvät ruutujen 98 - 96/110, 100 - 98/120 ja 100/128, 98/130 alueille ja ympärille.

Saviastianpaloja löydettiin runsaat 2 kg. Huomattavan suuri osa niistä on melko huonokuntoisia. Eniten keramiikkaa löytyi ruutujen 100/108 - 110, 96/108, 94/112, 100/118 - 120 ja 100 - 98/130 alueilta ja läheisyydestä.

Reikäkiven katkelmia löytyi 3 kpl, kaksi ruudusta 100/108 ja yksi ruudusta 100/130. Ne on valmistettu hiekkakivestä. Ruudusta 98/120 löytyi hiomalaaka ja ruuduista 100/130, 98/132 hioimien katkelmia. Piitä löytyi hyvin vähän: ruudusta 98/130 veitsen teräkatkelma ja ruudusta 94/110 piikaavin sekä ruuduista 96 - 100/110 yksi piilastu kustakin. Kaivausalueen länsipäästä, alueelta, jossa oli kvartssia runsaasti, löytyi myös hiukan kvartsiitti-iskoksia ja -kaapimia. Palanutta luuta löytyi miltei 400 g, mutta siitä määrästä 84,7 % löytyi liesi kiveyksistä ruuduissa 100/104 ja 98/106.

ASUINKUOPPA II

Asuinkuoppa II oli muodoltaan melko säännöllinen ja halkaisijaltaan 7 - 8 m (kuva 11, s. 40).

Maalajit

Asuinkuopan keskiosassa, lukuunottamatta keskellä olevaa kiveystä, oli huuhtoutunutta maata. Sitä oli vielä ympyrän muotoisena kapeana vyöhykkeenä asuinkuopan keskustan ympärillä myös toisessa tasossa. Asuinkuopan reunoilla oli ruskeaa hiekkaa. Kolmannessa tasossa asuinkuopan länsiosassa oli ruskeaa hiekkaa ja itäosassa vaaleaa puhdasta hiekkaa, jonka seassa oli ruostemaata. Neljännessä tasossa maa oli puhdasta tai ruskeaa hiekkaa ja ruostetta oli melko runsaasti (s.27-29).

Ensimmäisessä tasossa palanutta maata oli paitsi kiveyksen välissä asuinkuopan keskustassa myös ruudun 96/134 lounaisosassa ja ruudun 96/138 keskiosassa. Toisessa tasossa palanutta maata oli edelleen kiveyksen välissä ruuduissa 98 - 100/136, itä-länsi -suuntaisena vyöhykkeenä ruudun 94/134 poikki, ruutujen 96 - 98/134 etelärajalla, ruudun 98/134 kaakkoisnurkassa ja keskellä ruutua 100/134. Ruudussa 98/134 olevien palomaaläikkien välissä oli likaantunutta maata. Kolmannessa tasossa oli palanutta maata ruudun 100/134 luoteisnurkassa sekä ruudussa 94/136 oli peini läikkä likamaata (s.27-29).

Kiveykset

Ruudusta 94/134 paljastui pyöreähkö kiveys, jossa oli runsaasti pieniä palaneita kiviä. Suuria (\emptyset yli 10 cm) kiviä oli vähän. Toisessa tasossa kiveystä oli enää niukalti, ja kolmannesta tasosta se puuttui kokonaan (s. 32-34).

Asuinkuopan keskellä, pääasiallisesti ruudussa 98/136 oli erittäin tiheä, miltei koko ruudun peittävä neliön muotoinen kiveys palaneista kivistä. Suurin osa kivistä oli täälläkin pieniä (ϕ alle 10 cm). Ensimmäisessä ja toisessa tasossa tämä kiveys oli miltei yhtä laaja ja tiheä. Kolmannessa tasossa kivet muodostivat erillisiä ryhmiä. Ruutujen 98 - 100/138 rajalla oli harvahko kiveys, jossa pieniä kiviä oli vielä melko laajalla alueella, suurten rajoittuessa suppeammalle alueelle. Ruudun 98/136 kaakkoisnurkassa oli pieni, pelkästään pienten kivien muodostama ryhmä. Ruutujen 98/134 - 136 rajalta paljastui pieni palamattomien kivien muodostama ryhmä, joka jatkui vielä neljänteen tasoon. Palaneita kiviä neljännessä tasossa ei tällä kohdalla enää ollut (s. 32-35).

Toisessa tasossa paljastui uusi palaneiden kivien muodostama kiveys asuinkuopan pohjoisreunalta ruutujen 100/136 - 138 alueelta. Täällä kiveys ei ollut yhtä tiheää kuin asuinkuopan keskustassa. Kolmannessa tasossa tämä kiveys oli pienempi ja se sijaitsi ruutujen 100/136 - 138 rajalla. Vähäisessä määrin kiviä oli vielä neljännessä tasossa (s. 33-35).

Löydöt

Yleisin löytömaterialiaali asuinkuopasta II oli myös kvartsi, jota löydettiin vajaat kaksi kiloa. Kvartsiesineitä löydettiin 21 kpl eli 5,2 % koko materiaalista. Ytimiä löydettiin 6 kpl eli 25,5 % koko kvartsimäärästä painon mukaan laskettuna. Suurin osa kvartsilöydöistä keskittyy kahden läntisimmän sektorin osalle ja erityisesti luoteissektoriin.

Liuske-esineitä, -katkelmia ja -iskoksia löydettiin yhteensä 1,1 kg. Määrään sisältyy 8 esinettä tai esineen katkelmaa, joukossa on mm. yksi tuuran kärkikatkelma ja liuskekeihäänkärki. Myös liuskeiden painopiste oli selvästi läntisissä sektoreissa, mutta huomattava keskittymä oli myös ruudussa 94/134 kaakkoissektorissa.

Ruudusta 96/136 löydettiin hiekkakivestä valmistetun reikäkiven katkel-

Koko asuinkuopan alueelta, pääasiassa reuna-alueilta löydettiin 17 hiointa tai sellaisen katkelmaa sekä 3 hiomalaakaa tai sellaisen katkelmaa. Ruudusta 96/134 löydettiin muutama pala keramiikkaa (15 g). Palaneita luunpaloja löydettiin yhteensä 42 g, niistä suurin osa löytyi liesikivien välistä asuinkuopan keskustasta ja ruudusta 96/134 (66,6 %).

ASUINKUOPPA III

Asuinkuoppa III oli kooltaan pienempi kuin II, halkaisija oli noin 5 m. Itäosastaan se oli osittain tuhoutunut, koska sen itälaitaa kulkee kaivauspaikan ohittava tie. Asuinkuoppaa ei kaivettu sektoreina. Ruudut 88 - 90/142 kaivettiin vain osittain ~~1~~ten takia, ja ruutu 92/142 jätettiin kokonaan kaivamatta, koska sen lisäksi, että tie kulki sen yli, oli siinä myös suuri kanto (kuva 11, s. 40).

Maalajit

Ensimmäinen taso oli lähes kauttaaltaan huuhtoutunutta maata, ruskea hiekka tuli esiin toisessa tasossa. Palanutta hiekkaa oli ruudun 92/138 lounaisnurkassa palaneiden kivien välissä ja ympärillä. Ruudusta 90/138 paljastui kolmannen tason jälkeen puhtaan hiekan ja ruoste-
maan alta palanutta hiekkaa, josta löydettiin palanutta savea ja liusketta (s. 27-29).

Kiveykset

Ruudun 92/138 lounaisnurkasta paljastui ensimmäisessä tasossa soikea pienten palaneiden kivien muodostama liesi. Toisessa tasossa kiviä oli enää hyvin vähän ja kolmannessa ei lainkaan (s. 32-34).

Ruutujen 92/138 - 140 pohjoisosassa oli ensimmäisessä tasossa harvakseltaan palaneita kiviä. Toisessa tasossa ne muodostivat kaksi vierekkäistä pyöreätä ryhmää, joissa oli melko tiheästi pieniä palaneita kiviä (ϕ alle 10 cm), suurempia oli vain vähän. Kolmannessa tasossa kiviä ei enää ollut (s. 32-34).

Ruutujen 90/140 - 142 rajalla oli ensimmäisessä tasossa melko laajalla alueella pyöreäkössä muodostelmassa palaneita kiviä. Toisessa ja kolmannessa tasossa tämän kiveyksen painopiste oli siirtynyt ruudun 90/142 keskusta (s. 32-34).

Löydöt

Kvartsia löydettiin yhteensä 715 g, tähän määrään sisältyy viisi esinettä. Eniten löytöjä tehtiin ruudusta 90/138.

Liuksetta löydettiin 527 g, suurin osa oli iskoksia. Joukossa oli vain kaksi esineen katkelmaa.

Palanutta luuta löydettiin kolmen ruudun alueelta liesikiveyksistä yhteensä 46 g. Lisäksi löydettiin ruudusta 90/138 neljännessä tasosta palanutta savea 165 g.

YHTEENVETO

Tervola 30 :n alueella - kuten muuallakin Törmävaaralla - löytökerros oli yleensä ohut eikä alueelta tavattu yhtenäistä kulttuurikerrosta. Suurin osa maasta oli huuhtoutunutta ja ruskeaa tai vaaleaa hiekkaa. Punaiseksi palanutta maata ja likamaata oli vain paikoitellen. Runsaaimmin värjäätynyttä maata oli kaivausalueen läntisen osan itäpäässä, asuinkuopan II länsipuolella, jossa oli palanutta ja punamullan värjäämää hiekkaa.

Liesikiveyksiä oli melko runsaasti, etenkin asuinkuopissa. Niiden kaivamista ja dokumentointia vaikeutti kivien pieni koko ja pehmeä hiekka. Palaneiden kivien välissä oli likaantunutta ja nokeentunutta maata vasta alemmissa tasoissa - jos lainkaan. Useista liesistä saatiin hiiliä, asuinkuopista niukemmin kuin läntiseltä osalta. Usein liesikivien välissä oli palaneita luita. Liesikiveyksiä näyttää olleen kahta tyyppiä: tiheä pyöreä kiveys yhdessä kerroksessa tai laaja kiveys parissa kerroksessa ja niiden alla selviä erillisiä pienempiä kiveyksiä.

Kvartsi oli kauttaaltaan yleisin löytömateriaali. Alueilta, joilta löydettiin runsaimmin iskoksia, löydettiin myös eniten kvartsiesineitä ja -ytimiä. Löytökeskittymät eri materiaalien osalta osuivat yleensä samoille alueille: kaivausalueen länsiosassa terassien reunoille rinteiden jyrkimpien kohtien ollessa miltei tyhjät. Asuinkuopissakin oli selvät löytökeskittymät. Molempien asuinkuoppien itäreunat olivat miltei löydöttömät (asuinkuoppa II) tai täysin löydöttömät (asuinkuoppa III). Asuinkuopissa oli selvästi vähemmän löytöjä kuin kaivausalueen länsiosassa, etenkin asuinkuopan III löytömäärä oli vaatimaton.

Kahdessa paikassa oli havaittavissa mielenkiintoinen ilmiö: löytöjä tehtiin ja värjäätynyttä maata löydettiin vasta syvältä (4. tasosta lähtien) puhtaan hiekan ja ruostemaan alta. Näiden alueiden ympäristöjen tutkiminen voisi tuoda lisävalaistusta asiaan.

Keramiikka oli tyypillistä kampakeramiikkaa (Ka II:2) ja usein varsin haurasta. Asuinkuoppa II on Törmävaaran tutkituista asuinkuopista toinen, josta on löydetty keramiikkaa.

Helsingissä 25 päivänä huhtikuuta 1983

Eeva-Liisa Nieminen, FM

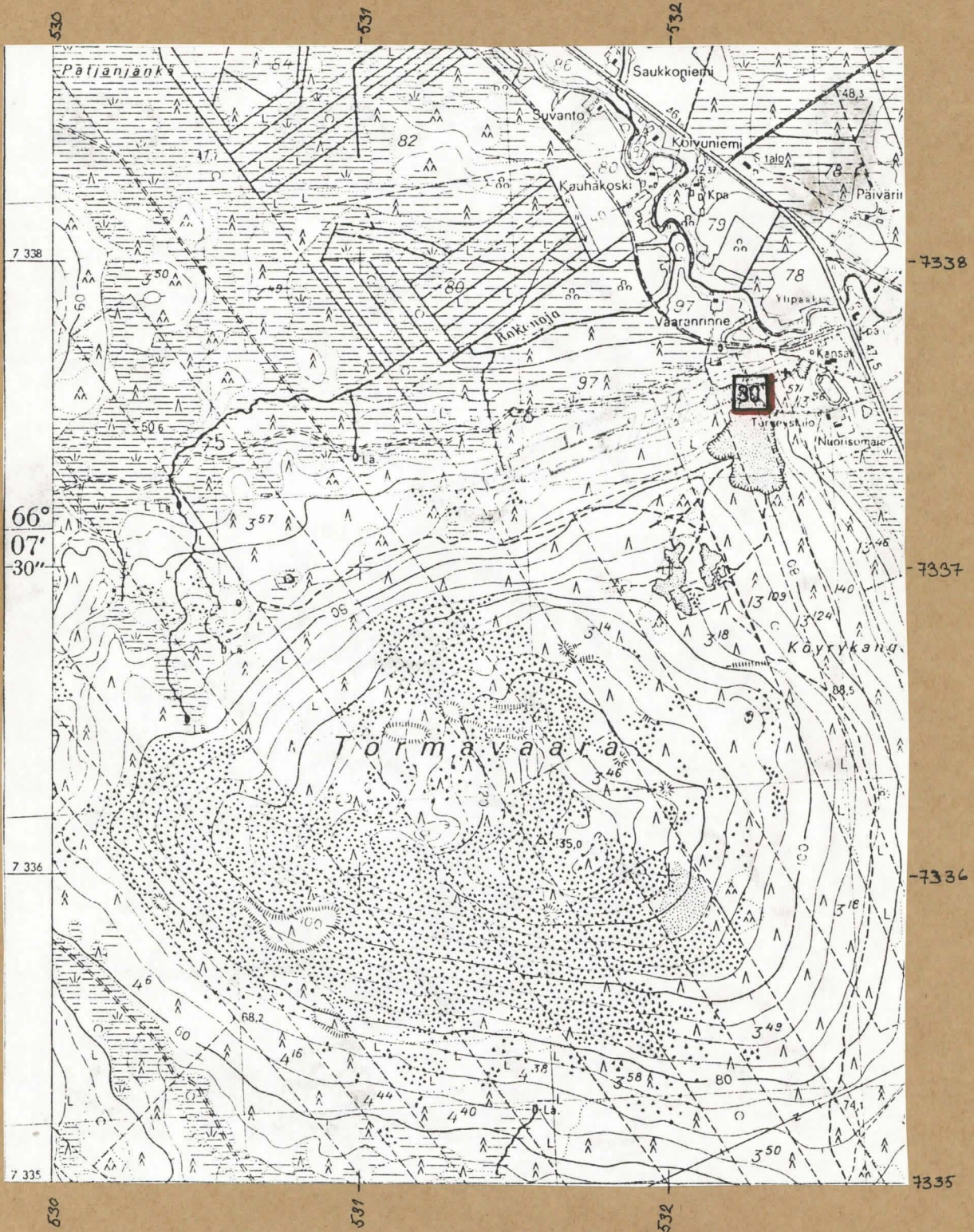
E-L.N/as

NEGATIIVILUETTELO:

- f. 56065 - 56073 Panoraama kaivausalueesta (suuren sorakuopan koillisreuna). Kuvattu lännestä.
- f. 56074 - 56075 W-E - linjaa kaivetaan 1. tasoon. Kuvattu lännestä.
- f. 56076 Kuva liedestä ruudussa 100/104, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56077 Kuva liedestä ruudussa 100/104, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56078 Kuva liedestä ruudussa 100/104, 1. tasossa. Kuvattu etelästä.
- f. 56079 - 56083 Panoraama II asuinkuopasta paalutettuna. Kuvattu idästä.
- f. 56084 Osa liettä ruudussa 100/132, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56085 Osa liettä ruudussa 98/106, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56086 Osa liettä ruudussa 94/108, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56087 Asuinkuoppa II:n kaakkoissektori, 1. tasossa. Kuvattu luoteesta.
- f. 56088 Asuinkuoppa II:n kaakkoissektori, 1. tasossa. Kuvattu kaakosta.
- f. 56089 Osa liettä ruudussa 94/108, 2. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56090 Kiveys asuinkuoppa II:n ruudussa 94/134, 1. tasossa. Kuvattu lounaasta.
- f. 56091 - 56092 Kiveys asuinkuoppa II:n luoteissektorissa, 1. tasossa. Kuvattu lännestä ja idästä.
- f. 56093 Asuinkuoppa II:n kaakkoissektorin profiilit. Kuvattu kaakosta.
- f. 56094 Asuinkuoppa II:n kaakkoissektorin N-S -profiili idästä.
- f. 56095 Asuinkuoppa II:n kaakkoissektorin W-E -profiili etelästä.

- f. 56096 - 56097 Liesi ruudussa 100/136, 2. tasossa. Lännestä.
- f. 56098 Liesi ruuduissa 92/106 - 108, 1. tasossa. Koillisesta.
- f. 56099 Kiveys ruudussa 92/110, 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56100 Kiveys ruudussa 98/136, asuinkuopassa II, 2. tasossa. Kuvattu lännestä.
- f. 56101 Liesikiveystä ruudussa 92/108 (N-osa), 1. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56102 Kiveys ruudussa 100/136, asuinkuopassa II, 3. tasossa. Kuvattu lännestä.
- f. 56103 Kiveys asuinkuoppa II:n luoteissektorissa, 3. tasossa. Kuvattu lounaasta.
- f. 56104 Kiveys ruuduissa 92 - 94/106, 2. tasossa. Kuvattu koillisesta.
- f. 56105 "Paalunjälki" asuinkuoppa II:n luoteissektorin W-E -profiilissa. Pohjoisesta.
- f. 56106 - 56107 Panoraama W-E -linjan 100 profiilista 128 - 134. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56108 Kiveys ruudussa 90/140, 1. tasossa, asuinkuopassa III. Kuvattu lännestä.
- f. 56109 - 56111 Panoraama W-E -linjan 100 profiilista 128 - 134. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56112 Ruutu 96/136 1. tasossa, asuinkuopassa II. Etelästä.
- f. 56113 Kiveys ruudussa 90/142 asuinkuopassa III, 1. tasossa. Kuvattu lännestä.
- f. 56114 Kiveys ruudussa 92/140 asuinkuopassa III, 2. tasossa. Kuvattu lännestä.
- f. 56115 Kiveys ruudussa 92/138 asuinkuopassa III, 2. tasossa. Kuvattu idästä.
- f. 56116 Kiveys ruudussa 90/142 asuinkuopassa III, 2. tasossa. Kuvattu lännestä.
- f. 56117 Punamultaläikkä ruudussa 98/132, 3. tasossa. Kuvattu idästä.

- f. 56118 Punamultaläikkä ruudussa 98/132, 3. tasossa. Kuvattu pohjoisesta.
- f. 56119 N-S -profiili 98 - 100/132. Kuvattu idästä.
- f. 56120 N-S -profiili 98 - 100/132. Kuvattu idästä.

Ote peruskartasta 2542 12 TERVOLA, mk 1:20 000

Kaivauspaikan sijainti (reunustettu punaisella).

TERVOLA 30 TÖRMÄVAARA

E.-L. NIEMINEN 1982

RUUDUT 90/138, 98/104 JA 100/120

5. TASOSSA

MK 1:50

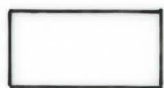
KP1=107

KP2=106 (RUUTU 90/138)

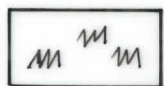
PIIRT. T. SEGER

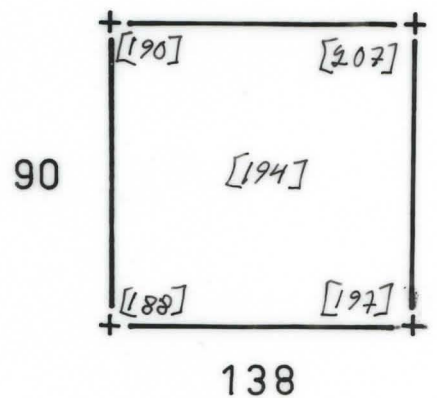
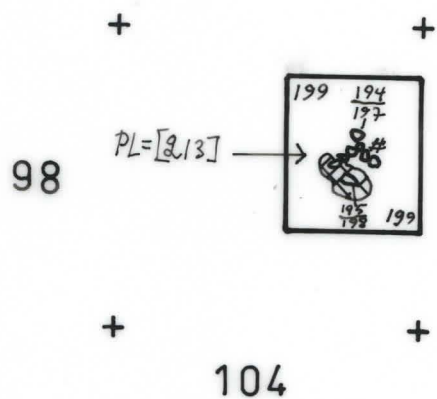
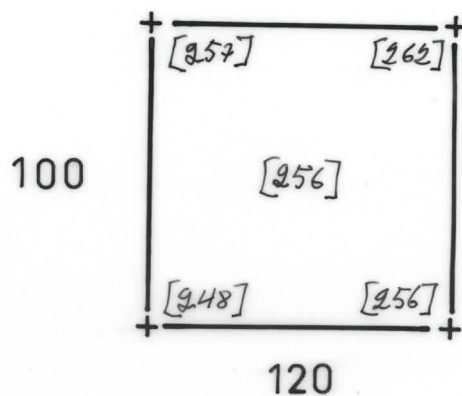
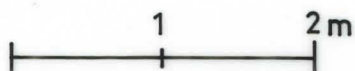
PALANUT HIEKKA

VAALEA PUHDAS HIEKKA

RUOSTEMAA

F. 56065 - 56068

KUVA 1. PANORAAMA KAIVAUSALUEESTA. SUUREN HIEKKAKUOPAN KOILLISREUNAA. ASUINKUOPAT I-III NUOLEN OSOITTAMASSA PAIKASSA. V. 1972 TUTKITUT ALUEET TAKANA VASEMMALLA.

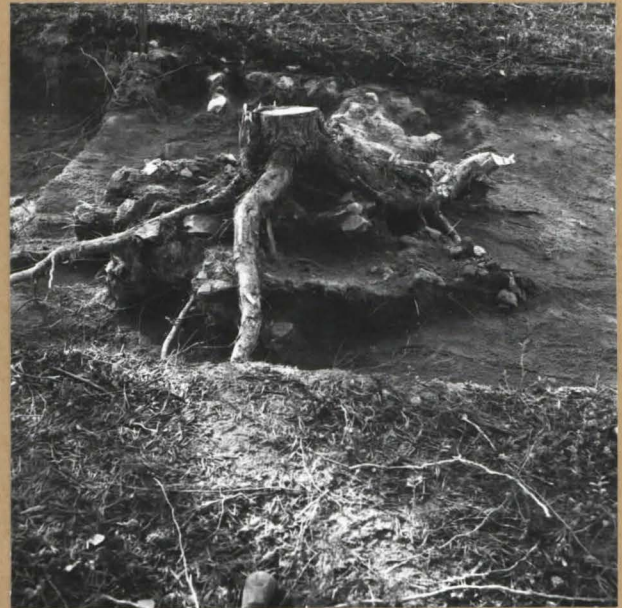

F. 56065 - 56073

KUVA 2. PANORAAMAN JATKO. AUTON TAKANA RINTEESSÄ TERVOLA 41. TYÖMAAKOPISTA OIKEALLE METSIKÖSSÄ JA HIEKKAKUOPAN REUNALLA ASUINKUOPPIA.

F. 56075
 KUVA 3. W-E-LINJAA 100 KAIVETAAN 1. TASSOON. TAKANA ASUINKUOPAT I-III. KUVATTU LÄNNESTÄ.

F. 56077
 KUVA 4. LIESI RUUDUSSA 100/104. 1. TASSO. KUVATTU POHJOISESTA.

F. 56085
 KUVA 5. OSA LIETTÄ RUUDUSSA 98/106. 1. TASSO. KUVATTU POHJOISTA.

F. 56086
 KUVA 6. OSA LIETTÄ RUUDUSSA 94/108. TASSO 1. KUVATTU POHJOISTA.

TERVOLA 30 TÖRMÄVAARA

KUVA 7. LIESI RUUDUSSA
100/132. 1. TASO. KUVATTU
POHJOISTA.

F. 56084

F. 56109 - 56111

KUVA 8. PANORAAMA W-E-LINJAN 100 PROFIILISTA 128-134. KUVATTU
POHJOISESTA.
(KUVAKULMA HIEMAN VÄÄRISTÄVÄ).

KUVA 9. PUNAMULTALÄIKKÄ
RUUDUSSA 98/132, 3. TASO.
KUVATTU POHJOISTA.

F. 56118

KUVA 10. N-S-PROFIILI
98 - 100/132. KUVATTU
IDÄSTÄ

F. 56120

KUVA 11. PANORAAMA ASUINKUOPISTA: I METSIKÖSSÄ OIKEALLA, II PAALUTETTUNA KESKELLÄ, III VASEMMALLA. KUVATTU IDÄSTÄ.

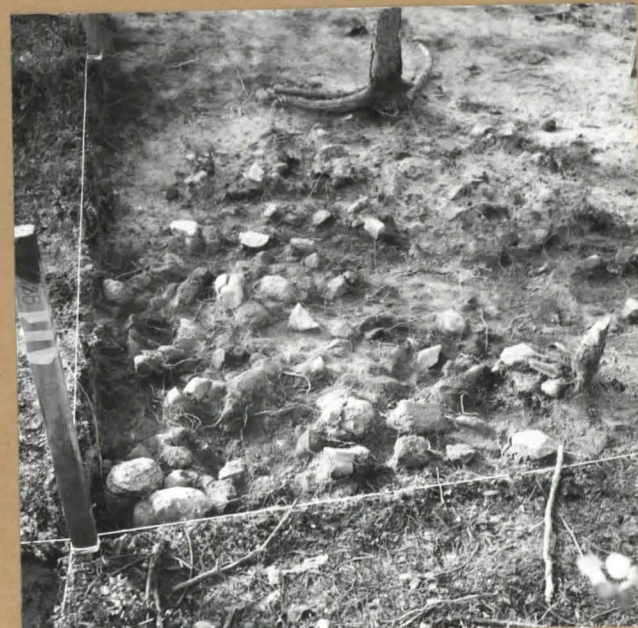

F. 56079 - 56083

KUVA 12. ASUINKUOPPA II:N
KAAKKOISSEKTORI 1. TASO-
SA. KUVATTU LUOTEESTA.

F. 56087

KUVA 13. ASUINKUOPPA
II:N LUOTEISSEKTORIN
RUUDUSSA 98/136 OLE-
VA KIVEYS, 1. TASO.
KUVATTU IDÄSTÄ.

F. 56092

F. 56086

KUVA 14. LIESI RUUDUSSA 100/136, 1. TASO. ASUINKUOPPA II:N LUOTEISSEKTORI. KUVATTU LÄNNESTÄ.

F. 56100

KUVA 15. KIVEYS RUUDUSSA 98/136, 2. TASOSSA. ASUINKUOPPA II:N LUOTEISSEKTORI. KUVATTU LÄNNESTÄ.

F. 56088

KUVA 16. ASUINKUOPPA II:N KAAKKOISSEKTORI 1. TASOSSA. KUVATTU KAAKOSTA.

F. 56094

KUVA 17. ASUINKUOPPA II:N KAAKKOISSEKTORI 3. TASOSSA, SEKTORIN N-S-PROFIIILI. KUVATTU IDÄSTÄ.

F. 56102

KUVA 18. KIVEYS RUUDUSSA 100/136. TASSO 3. ASUINKUOPPA II:N LUOTEISSEKTORI. KUVATTU LÄNNESTÄ.

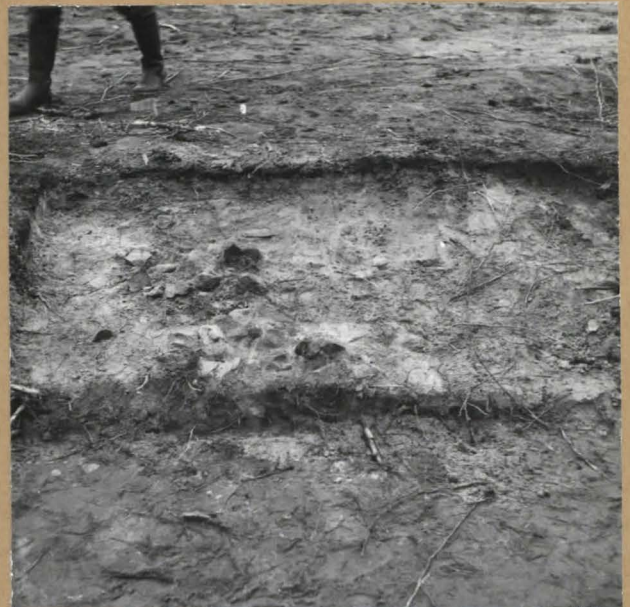
F. 56105

KUVA 19. ASUINKUOPPA II:N LUOTEISSEKTORIN W-E-PROFIILI 138-136/98. KUVATTU POHJOISESTA.

F. 56108

KUVA 20. KIVEYS RUUDUSSA 90/140 1. TASOSSA. ASUINKUOPPA III. KUVATTU LÄNNESTÄ.

F. 56113

KUVA 21. KIVEYS RUUDUSSA 90/142 1. TASOSSA. ASUINKUOPPA III. KUVATTU LÄNNESTÄ.

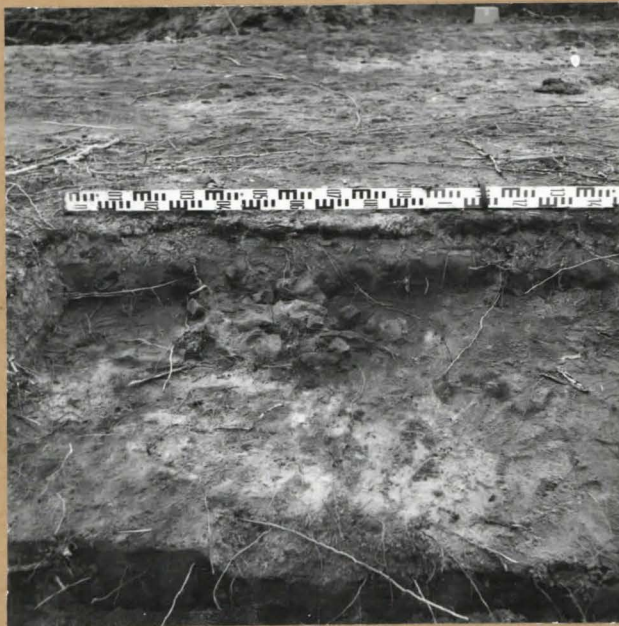
F. 56114

KUVA 22. KIVEYS RUUDUSSA 92/140 2.
TASOSSA, ASUINKUOPPA III. KUVATTU LÄN-
NESTÄ.

F. 56115

KUVA 23. KIVEYS RUUDUSSA 92/138 2.
TASOSSA, ASUINKUOPPA III. KUVATTU
IDÄSTÄ.

F. 56116

KUVA 24. KIVEYS RUUDUSSA 90/142 2.
TASOSSA, ASUINKUOPPA III. KUVATTU LÄN-
NESTÄ.